Forslag til ny biblioteksstruktur i Viborg Kommune

Baggrund

Nedenstående modelforslag er udarbejdet på baggrund af dels et ønske fra Kulturudvalget om en vurdering af biblioteksstrukturen i Viborg Kommune, dels et opdrag til at bidrage til Økonomiudvalgets prioriteringskatalog med fokus på strukturtilpasninger.

Forslagene er udarbejdet med udgangspunkt i: Viborg Kommunes overordnede vision om effektivisering og vækst, Kulturpolitisk strategi 2013-2017 om bl.a. omindretning af Hovedbiblioteket, etablering af åbne biblioteker og nedlæggelse af bogbussen samt Viborg Bibliotekernes egen vision om at være kommunens omdrejningspunkt i forhold til kultur, oplevelser, viden og borgernes aktive deltagelse i demokratiet. Endelig er folkebibliotekernes formål om at fremme oplysning, uddannelse og kulturel aktivitet (Lov om biblioteksvirksomhed § 1) en del af grundlaget.

Eksterne parametre

Viborg Kommune har mange lokalbiblioteker sammenlignet med andre kommuner

Både indbygger- og arealmæssigt er Viborg en af landets største kommuner. Med et indbyggertal på 94.486 er Viborg Kommune nummer 9 i Danmark.

Viborg Bibliotekerne skal betjene mange borgere og dække et stort geografisk område, med relativt få ressourcer. Viborg ligger på landsplan som nr. 57, 58 og 49 blandt landets kommuner mht. nettodriftsudgifter, lønudgifter og materialeudgifter pr. 1.000 indbyggere.

Viborg har markant flest lokalbiblioteker pr. borger sammenlignet med 8 andre store kommuner. Viborg ligger derimod midt i feltet hvad angår ressourcer.

Viborg Bibliotekerne har flest betjente åbningstimer blandt 9 udvalgte biblioteker, og ligger samtidig i bunden mht. personaletimer til at dække åbningstimerne med. Tallene i parentes viser placering blandt de 9 udvalgte biblioteker.

Vejle	109.652	1062,0 (5)	5 (3)	22 (2)	384 (8)
Randers	96.343	747,8 (9)	4 (6)	24 (1)	397 (7)
Viborg	**94.486**	**1408,9 (2)**	**10 (1)**	**9 (9)**	**432 (5)**
Silkeborg	89.633	850,3 (7)	4 (6)	22 (2)	432 (5)
Herning	86.842	1321,1 (3)	6 (2)	14 (6)	437 (4)
Hjørring	65.405	925,7 (6)	5 (3)	13 (7)	492 (1)
Holstebro	57.338	793,0 (8)	3 (8)	19 (4)	438 (3)
Ringkøbing-S	57.093	1469,5 (1)	5 (3)	11 (8)	352 (9)
Thisted	44.230	1073,7 (4)	3 (8)	15 (5)	443 (2)

Figur 1 viser sammenhængen mellem indbyggere, areal, antal betjeningssteder, betjeningssteder i forhold til antal borgere og nettoudgifter. Tallene i parentes viser placering blandt de 9 udvalgte biblioteker.

Opsummering på Viborg Bibliotekerne ift. 8 sammenlignelige kommuner:

- Arealmæssigt næststørste kommune
- Markant flere lokalbiblioteker pr. indbygger
- Flest betjente åbningstimer
- Næst færrest personaleressourcer pr. åbningstime

Viborg	**207,5 (1)**	**55,3 (5)**	**0,3 (8)**
Vejle	145,0 (2)	88,0 (1)	0,6 (1)
Herning	139,5 (3)	77,2 (2)	0,6 (1)
Ringkøbing-Skjern	133,0 (4)	30,8 (9)	0,2 (9)
Silkeborg	120,5 (5)	58,5 (4)	0,5 (4)
Hjørring	119,0 (6)	43,3 (6)	0,4 (5)
Randers	109,0 (7)	68,2 (3)	0,6 (1)
Holstebro	100,0 (8)	43,2 (7)	0,4 (5)
Thisted	93,0 (9)	33,2 (8)	0,4 (5)

Figur 2 viser sammenhængen mellem hvor mange betjente åbningstimer, der er i den enkelte kommune, og hvor mange ansatte der er til at dække åbningstimerne.

Problemstilling

Viborg Bibliotekerne består af 1 hovedbibliotek og 9 lokalbiblioteker. Af de 9 lokalbiblioteker, er 4 af dem så lidt benyttet af lokalområdets borgere, at ***det bør overvejes, hvorvidt ressourcerne til driften af disse lokalbiblioteker skal benyttes anderledes, til større glæde for flere borgere i Viborg Kommune***.
Denne overvejelse understøttes af en undersøgelse, der viser, at kun 7% af danskerne mener, at stor afstand til nærmeste bibliotek er grunden til, at de ikke benytter sig af bibliotekets tilbud.

Når man ser på lignende kommuner, er det tydeligt, at Viborg har markant flere lokalbiblioteker pr. indbygger og samtidig færre personaleressourcer at dække dem med.

Den følgende analyse har til formål dels at opsummere de overordnede bibliotekstendenser på landsplan, dels at lave en sammenligning af biblioteksstrukturen i Viborg og tilsvarende kommuner. Analysen munder ud i 3 konkrete forslag til den fremtidige biblioteksstruktur i Viborg Kommune, som alle lægger op til hel eller delvis lukning af lokalbiblioteker.

Faglige parametre

Overordnede tendenser på biblioteksområdet

Dagens samfund er præget af digitalisering og individualisering. Deraf følger et mere differentieret brugerbillede og en større mangfoldighed af behov. Folkebibliotekerne har derfor i de senere år gennemgået en transformering. De er gået fra at have fokus på de klassiske biblioteksopgaver som at stille til rådighed og formidle information, til også at have fokus på dynamiske og relationelle processer med en mangfoldighed af samarbejdspartnere og inddragelse af borgerne.
Bibliotekets indretning, funktion og formål skal matche det omgivende samfund og de behov der opstår. Det kræver nye roller, nye kompetencer og nyt indhold i bibliotekerne for at rumme den efterspørgsel på læring, viden, oplevelser og netværk, der er hos borgerne i det danske samfund.

<u>Tendenser for fremtidens biblioteker</u>
'Make it your library'. Folkebibliotekerne indgår i dag i en række dynamiske relationer med tanke på co creation og borgerinddragelse, hvor målet er at understøtte og udvikle hinanden. Ved at give ejerskabet over bibliotekets faciliteter og muligheder ud i kommunen, opstår et potentiale for i fællesskab at formidle viden, læring og oplevelser i lokalsamfundet.

De vigtigste behov for fremtidens biblioteker

1. Biblioteket som understøtter for borgerne i at være aktive og medskabende i **demokratiet**.
2. Biblioteket som **mødested** på tværs af etniske, sociale og økonomiske skel, dvs. en vigtig rolle i forhold til bredt tænkt integration af borgerne i det fællesskab et lokalsamfund er.
3. Biblioteket som **læringsrum** og vidensformidler, herunder netværksted, kreative læringsrum, workshops, og væsentlig aktør i forhold til den Digitale Borger 2015.
4. Biblioteket som **studiemiljø**. Mulighed for at studerende kan arbejde med deres studier - alene eller i mindre grupper.
5. Mulighed for klassiske **udlånsfunktioner**.
6. Biblioteket som **performativt rum** med mulighed for at kunne tilbyde en lokal kulturscene, hvor borgernes kreative og innovative kompetencer understøttes og udfordres.

Kilde: Kulturstyrelsen: Modelprogram for folkebiblioteker 2013 - http://modelprogrammer.kulturstyrelsen.dk/

Tendenser i bibliotekerne lige nu

- Længere åbningstider (åbne biblioteker)
- Siden 1996 er antallet af lokalbiblioteker faldet med ca. 40%. Til gengæld er der etableret betjeningssteder i form af afhentningssteder
- Flere aktiviteter: arrangementer, workshops og øget læringstilbud (herunder den digitale borger)
- Stigende besøgstal
- Fald i udlån af fysiske materialer
- Stigende brug af digitale medier
- Kun 7% af danskerne mener, at stor afstand til nærmeste bibliotek er grunden til, at de ikke benytter sig af bibliotekets tilbud

Kilde: Kulturstyrelsen: Tendenser i Folkebiblioteksstatistikken og Biblioteks Barometeret 2012 - http://www.kulturstyrelsen.dk/fileadmin/user_upload/dokumenter/bibliotek/statistik/biblioteksstatistik/Folkebiblioteker/2012/Biblioteksstatistik_notat_0507.pdf

Viborg Bibliotekerne nu og i fremtiden

- Udlån af fysiske og digitale materialer
- Borgerservice - Hjælp til selvhjælp - på alle biblioteker
- Læringsfaciliteter og introduktioner - herunder understøttelse af den digitale og medskabende borger
- Understøtter af demokratiet
- Mødestedet der tilbyder borgerne viden, kultur, oplevelser og relationer
- Biblioteket rykker ud - et tilbud til alle områder i kommunen og for alle brugere
- Projekter, kommunal sammenhængskraft og eventtilgang gennem co-creation - herunder Snapstinget, Fotodage Viborg og Animationsfestivalen (VAF)
- Børnekulturen og folkeskolereformen - herunder koordinator og sekretariat for det fælles kulturelle læringscenter

Forslag til ny biblioteksstruktur

Viborg Bibliotekerne har vurderet ovenstående fakta og har udarbejdet 3 forslag til en ny biblioteksstruktur i Viborg Kommune for at opfylde følgende formål:

- at opnå en bedre ressourceudnyttelse
- at kunne give og fastholde et kvalitativt bibliotekstilbud
- at kunne matche borgernes fremtidige behov

Forslag 1

- 6 betjente biblioteker bevares: Hovedbiblioteket, Houlkær, Stoholm, Karup, Bjerringbro og Skals.
- 4 fællesbiblioteker bevares, men uden betjening: Møldrup, Ørum, Rødkærsbro, Frederiks.
- Åbent bibliotek etableres på 9 biblioteker (alle undtagen Hovedbiblioteket).
- 4 afhentningssteder etableres (heraf udskiftning af 2 eksisterende afhentningssteder).

Konsekvenser:

- Udvidelse af åbningstiden på de tilbageblevne biblioteker: Stoholm, Karup og Skals
- Etablering af to nye afhentningssteder
- Ingen betjent åbningstid på fællesbibliotekerne
- Borgerservice funktionen forsvinder fra de 4 fællesbiblioteker

Bibliotek	Besøg pr. år
Viborg	299.637
Bjerringbro	82.408
Houlkær	22.489
Stoholm	18.871
Karup	15.490
Skals	5.958
Frederiks	3.266
Ørum	3.009
Rødkærsbro	2.722
Møldrup	2.437

Figur 3 viser antal besøgende pr. år pr. bibliotek

Forslag 2

- 6 betjente biblioteker bevares: Hovedbiblioteket, Houlkær, Stoholm, Karup, Bjerringbro og Skals.
- Åbent bibliotek - tilbud etableres på 5 af de 6 tilbageværende biblioteker (alle undtagen Hovedbiblioteket).

Konsekvenser:

- Udvidelse af åbningstiden på de tilbageblevne biblioteker: Stoholm, Karup og Skals
- De 4 fællesbiblioteker - Møldrup, Ørum, Rødkærsbro, Frederiks - nedlægges som folkebibliotek, men bevares som skolebibliotek
- Der vil for nogle borgere blive længere til nærmeste bibliotek
- De to nuværende afhentningssteder nedlægges

Alternative mødesteder:

Frederiks: Alhedehallen, Frederiks Kulturhus
Møldrup: Møldrup Hallen
Ørum: Tjelecenteret
Rødkærsbro: Rødkærsbrohallen, Medborgerhuset

Forslag 3 (= forslag 2 plus nedlæggelse af Skals Bibliotek)

- 5 betjente biblioteker bevares: Hovedbiblioteket, Houlkær, Stoholm, Karup og Bjerringbro.
- Åbent bibliotek- tilbud etableres på de 4 af de 5 tilbageværende biblioteker (alle undtagen Hovedbiblioteket).

Konsekvenser:

- Udvidelse af åbningstiden på de tilbageblevne biblioteker: Stoholm og Karup
- Skals Bibliotek nedlægges og de 4 fællesbiblioteker - Møldrup, Ørum, Rødkærsbro, Frederiks - nedlægges som folkebibliotek, men bevares som skolebibliotek
- Der vil for nogen borgere blive længere til nærmeste bibliotek
- De to nuværende afhentningssteder nedlægges

Alternative mødesteder:

Frederiks: Alhedehallen, Frederiks Kulturhus
Møldrup: Møldrup Hallen
Ørum: Tjelecenteret
Rødkærsbro: Rødkærsbrohallen, Medborgerhuset
Skals: Skals Hallen

Oversigt over forslag til ny biblioteksstruktur			
	Forslag 1	**Forslag 2**	**Forslag 3**
Frigjorte ressourcer	nettotimer	nettotimer	nettotimer
Nedlæggelse af bogbus: Frigjorte personaleressourcer i Viborg Bibliotekerne	24.5 t	24.5 t	24.5 t
Nedlæggelse af fælles- og lokalbiblioteker: Frigjorte personaleressourcer	29.5 t	29.5 t	42.0 t
Frigjorte personaleressourcer i alt pr. uge	54 t	54 t	66.5 t
Frigjort timeforbrug omregnet i kr. på årsbasis	617.760 kr.	617.760 kr.	760.760 kr.
Evt. besparelse på materialeindkøb	0	64.000 kr.	80.000 kr.
Evt. besparelse på befordring	0	16.000 kr.	20.000 kr.
Evt. besparelse på IT og andet udstyr	0	88.000 kr.	110.000 kr.
Samlede frigjorte ressourcer ialt	**617.760 kr.**	**785.760 kr.**	**970.760 kr.**
Omprioriterede ressourcer			
Udvidelse af åbningstiden	12 t	12 t	6 t
Vedligeholdelse af 4 åbne ubemandede biblioteker *	12 t	0	0
Udvikling af bibliotekets rolle i det respektive lokalsamfund **	10 t	10 t	8 t
Drift af yderligere 2 afhentningssteder	4 t	0	0
Udvidelse af opsøgende bibliotekstilbud	3 t	6 t	6 t
Udvidelse af tilbud om it-introduktioner og netværksteder ***	5 t	5 t	5 t
Styrkelse af deltagelse i kommunens event-strategi	2 t	2 t	2 t
Omprioriteret timeforbrug i alt pr. uge	48 t	35 t	27 t
Omprioriteret timeforbrug omregnet i kr. på årsbasis	**549.120 kr.**	**400.400 kr.**	**308.880 kr.**
Evt. besparelsesmulighed	**68.640 kr.**	**385.360 kr.**	**661.880 kr.**

* *Det er erfaringen fra andre kommuner, at åbne, ubemandede biblioteker skal besøges 2 gange ugentligt mht oprydning, påpladssætning, udstillinger mv.*

** *Vi udvikler bibliotekets rolle i det respektive lokalsamfund i de områder, hvor der fortsat er betjening.*

*** *IT-introduktionerne er i fortsat vækst ikke mindst på baggrund af handlingsplanen fra kommunens digitaliseringsgruppe*

Buk/knl/fc/gas 19.03.2014

BILAG

BILAG 1 Bibliotekerne i Viborg Kommune

Som den arealmæssigt næststørste kommune i landet med en lav befolkningstæthed (66 indbyggere pr m^2 mod et landsgennemsnit på 129 indbygger pr. km^2)(Kommunale Nøgletal 2011) har Viborg Kommune store udfordringer i forhold til at få bibliotekstilbuddet ud til hele kommunen.

Over halvdelen af kommunens indbyggere bor uden for de 2 største byer, Viborg og Bjerringbro. Kun 4 af kommunens byer har over 2.000 indbyggere. Viborg Kommunes befolkningsprognose for 2013-28 ændrer ikke væsentligt ved dette.

Forskerne Roger Buch, Forskningschef ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole, og Jørgen Møller, Professor ved Aalborg Universitet, gør sig til talsmænd for, at der fremadrettet skal være mindst 4.000 indbyggere i en by, for at den kan overleve og være basis for f.eks. et bibliotek, en skole et forretningsliv mm.

Den største koncentration af borgere findes i Viborg by (37.010 indbyggere), hvorfor det derfor er naturligt at placere Hovedbiblioteket her i lighed med den kommunale administration, det trafikale knudepunkt mv.

Hovedbiblioteket skal være omdrejningspunkt og dynamo for biblioteksvirksomheden i Viborg Kommune, og bør suppleres med decentrale tilbud - dels på grund af de geografiske forhold og dels på baggrund af bibliotekslovens formulering om så vidt muligt at: *"oprette filialer eller iværksætte andre betjeningstilbud, hvor kommunens størrelse og karakter gør det hensigtsmæssigt"*.

FAKTABOKS
Viborg Bibliotekerne, 2013

Nuværende biblioteker
Hovedbibliotek: Viborg.
Lokalbiblioteker: Bjerringbro, Houlkær, Karup, Skals og Stoholm.
Fællesbiblioteker: Frederiks, Møldrup, Rødkærsbro og Ørum.

Afhentningssteder
Hammershøj, Ulbjerg og Regionshospitalet Viborg.

Besøgstal
464.000 besøgende. En stigning på 0,5 % ift. 2012.
Besøgstal inkl. virtuelle besøgende: 703.000 besøg, svarende til en stigning på 17,6 % ift. 2012.

Brugerhenvendelser
I gennemsnit knap 4.000 borgerhenvendelser pr. uge (ved fremmøde, telefon og mail)

Udlånstal
677.000 udlån samlet. Et fald på 6,6 % ift. 2012.
Udlånstal inkl. fornyelser og virtuelle udlån: 1.020.000 udlån, svarende til et fald på 4,8 %.

Kurser og undervisning
157 lektioner for i alt 528 deltagere.

BILAG 2 Tendenser for fremtidens biblioteker - 'Make it your library'

Afstanden til nærmeste bibliotek
Ifølge en artikel i Information - Ny undersøgelse viser, at der ikke er for langt til biblioteket - påpeger blot 7% af danskerne, at stor afstand til nærmeste bibliotek er årsagen til, at de ikke benytter sig af bibliotekstilbuddet. Modsat fortæller Tænketanken Fremtidens biblioteker gennem brugersegmenteringsundersøgelsen Fremtidens Biblioteker, at "for hver ekstra 10 minutters transporttid reduceres brugstilbøjeligheden i gennemsnit med 10%".
Ifølge forskerne Roger Buch, Forskningschef ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole og Jørgen Møller, Professor ved Aalborg Universitet, anbefales det, at der skal være mindst 4.000 indbyggere i en by, for at den kan overleve og være basis for f.eks. et bibliotek, en skole, et forretningsliv m.m.

Biblioteket som inspirationssted
I en tid, hvor verden ofte mødes via en skærm og informationer drukner og fordrejes, kan bibliotekerne overraske, inspirere, sætte oplevelser ind i en ny kontekst og skabe sammenhænge mellem forskellige medier og medieplatforme. Bibliotekerne lader borgerne opleve ting de ikke anede eksisterede, og understøtter dermed en kulturel dannelse.

Biblioteket som læringsrum
Bibliotekerne har altid understøttet læring ved at stille informationer og viden til rådighed. I dag benyttes bibliotekerne som studiemiljø, hvor grupper af studerende sammen løser fælles opgaver. Bibliotekerne inddrager i stigende grad Borgerservice, og er en væsentlig aktør ift Den digitale borger 2015. Pædagogerne undervises i relevante apps for børn i forskellige aldersgrupper. Social- og sundhedsassistenten klædes på i brugen af Borger.dk, og den ældre bliver selvhjulpen på internettet. Med den nye folkeskolereform kan bibliotekerne understøtte læring gennem kreative og innovative læringsrum, hvor undervisningen for en stund rykker ud af klasselokalet. Netværksteder, lektiehjælp og workshops tilbydes i stigende grad på bibliotekerne i et tæt samarbejde med lokale aktører som aftenskoler og foreninger.

Biblioteket som det fysiske mødested i fremtiden
Der udtrykkes fra flere sider bekymring for en epidemi af ensomme. Bibliotekerne har et stort potentiale som mødested på tværs af etniske, sociale og økonomiske skel, og dermed spille en vigtig rolle ift bredt tænkt integration af borgerne i det fællesskab et lokal samfund er. Bibliotekerne er det sidste frie rum, hvor alle har lige adgang uanset baggrund og status.

Biblioteket som performativt rum
Biblioteket som performativt rum skal understøtte borgernes kreative og innovative kompetencer gennem værksteder, faciliteter og programmer som borgerne ikke har adgang til hjemmefra. Eksempler findes i tiltag som Makersspace og Fablabs. Steder der understøtter læring gennem workshops og inddrager lokale kompetencer som f.eks. Mercantec, Animation Workshop o.lign. til workshops i alt fra film til science. Folkeskolereformer er relevant at tænke ind her ift at udvikle kreative læringsmiljøer.

Biblioteket som relationer
'Make it your library'. Folkebibliotekerne indgår i dag i en række dynamiske relationer med tanke på cocreation og borgerinddragelse. Relationer med andre samarbejdspartnere som kultur- og uddannelsesinstitutioner og erhvervsliv, og relationer med borgerne, hvor de inddrages i planlægning af aktiviteter, sparring fx ift biblioteket som rum og projekter. Målet er at understøtte og udvikle hinanden, og give ejerskab over bibliotekets faciliteter og muligheder ud i kommunen.

Viborg Bibliotekerne nu og i fremtiden:
Ifølge brugersegmenteringsundersøgelsen Fremtidens biblioteker kommer hovedparten af brugerne for at opsøge viden og oplevelser.

Udlån af fysiske og digitale medier
En af bibliotekernes kerneydelser, der også fremover vil være en væsentlig del af bibliotekernes opgaver.

- 77% angiver deres primære biblioteksinteresse som lån af fysiske materialer

- Brug af det fysiske bibliotekrum har 3,5 gange så stor betydning for om man bruger bibliotekets digitale tilbud, som ens generelle digitaliseringsniveau
- 46% forventer at være brugere af det digitale bibliotek i fremtiden

Kilde: Fremtidens Biblioteker

Borgerservice
Tilbydes i en light version og i tæt samarbejde med Borgerservice på alle Viborg Bibliotkerne

Læringsfaciliteter og introduktioner
- Studiepladser
- Netværkssted
- Lektiecafé
- Workshops
- IT-introduktioner (tilbydes til hele kommunen via Biblioteket-rykker-ud)
- Borgerservice - hjælp til Borger.dk, Nemid og digital postkasse på alle biblioteker
- Særlige introduktioner til ansatte i kommunen som social- og sundhedsassistenter og pædagoger.
- Understøttelse af kreativt læringsmiljø for bl.a. Folkeskolerne (projekt i 2014)

Biblioteket rykker ud
Biblioteket er mere end bøger. Biblioteket-rykker-ud sætter fokus på alle de andre unikke tilbud biblioteket står med, som er mobile. Tilbud der kan bringes med ud i hele kommunen uafhængigt af det fysiske biblioteksrum, der hvor folk har brug for det. Fremfor at eksempelvis ældre, skal tage ind til byen for at få en introduktion til internettet, rykker biblioteket ud til dem. Konceptet er et tilbud til alle områder i kommunen og til alle brugere.
- Læseklubber
- Bogcaféer
- Gadget aftener
- IT introduktioner
- Oplæsning
- Guidet fælleslæsning
- Net ressourcer (e-bøger, film og musik)
- Inspiration til læsning / oplæsning - for børn og forældre

Projekt, sammenhæng og event tilgang
Understøtter af Viborg Kommunes event- og kulturpolitiske strategi. Facilitator på projekter som Fotodage Viborg. Samarbejde på tværs af institutioner, borgere og erhverv med formål at støtte og udvikle hinanden ift at bringe fællesskab, viden, læring og oplevelser ud i kommunen.
- 70% oplever biblioteket som et sted, hvor man selv kan deltage og bidrage aktivt.

Kilde: Fremtidens Biblioteker

Børnekulturen og folkeskolereformen
Implementeres i Viborg Bibliotekerne januar 2014. Eksempler:
- Tovholder og sekretariatsfunktion på det fælles kulturelle læringscenter
- Bogklubber / læseklubber for børn/unge med særlig læseinteresse
- ”Godkendt af børn” – kåring af den bedste højtlæsningsbog ud fra børns egne vurderinger
- ”Dyk Dybere” ; dyk ned i et emne i klassen og deltag i arrangementer på Biblioteket og dyk dybere i emnet
- Borgvold Skt. Hans, Halloween m.m.
- Biblioteket rykker ud: Tilbud om oplæg på forældremøder mv.

95% oplever bibliotekerne som et godt sted at komme med børn. Kilde: Fremtidens Biblioteker

Kilder:
Kulturstyrelsen: Tendenser i Folkebiblioteksstatistikken og Biblioteks Barometeret 2012

http://www.kulturstyrelsen.dk/fileadmin/user_upload/dokumenter/bibliotek/statistik/biblioteksstatistik/Folkebiblioteker/2012/Biblioteksstatistik_notat_0507.pdf

Information 7/12-2012: Ny undersøgelse viser, at der ikke er for langt til biblioteket
http://www.information.dk/319210

Kulturministeriet: Danskernes kulturvaner 2012
http://kum.dk/Temaer/Danskernes-Kulturvaner-2012/

Kulturstyrelsen: Modelprogram for folkebiblioteker 2013
http://modelprogrammer.kulturstyrelsen.dk/

Tænketanken Fremtidens Biblioteker: Hovedresultater fra: Fremtidens Biblioteker - målgruppebaseret viden til biblioteksudvikling 2014
http://fremtidensbiblioteker.dk/wp/wp-content/uploads/2013/04/Pixi_24_sider.pdf

BILAG 3 Artikel fra Information 7. december 2012

Ny undersøgelse viser, at der ikke er for langt til biblioteket

Kun syv procent af de danskere, som ikke bruger folkebiblioteket forklarer det med, at der er for langt til det lokale bibliotek. Det strider imod de argumenter, der har været fremme i debatten om bibliotekslukninger. Bibliotekarforbundet og Danske Biblioteker tager tallene til efterretning
Kristian Villesen
6. december 2012

Afstanden mellem borgerne og bibliotekerne har været et af de helt centrale emner i debatten om bibliotekslukninger. Modstanderne af lukningerne har hævdet, at det er nødvendigt at have mange lokale biblioteker, hvis man skal lokke danskerne til – bliver der for langt, vil folk fravælge tilbuddet. Den nye kulturvaneundersøgelse sætter imidlertid spørgsmålstegn ved det argument. Kulturtidsskriftet Søndag Aften har udlagt kulturvaneundersøgelsens tal, og det viser sig, at kun syv procent af de borgere, som 'aldrig' eller 'sjældent' bruger bibliotekerne, angiver grunden 'der er for langt'.

»Tallet kan virke overraskende lavt. Også fordi det strider imod den debat, der har været om lukninger af biblioteksfilialer,« siger Michael Moos-Bjerre, der har en fortid i biblioteksverdenen og i dag arbejder som konsulent med blandt andet biblioteksområdet. Bibliotekarforbundet er blandt de organisationer, der har talt imod bibliotekslukningerne i den offentlige debat. Også her er formand Pernille Drost overrasket over kulturvaneundersøgelsens resultater: »Vi må jo bare tage til efterretning, at afstanden tilsyneladende ikke er en af de væsentligste årsager til, at man ikke kommer på biblioteket – selvom det har været vores tese,« siger hun.

Store forskelle

I år er det første gang, at kulturvaneundersøgelsen har bedt ikkebrugerne om at begrunde deres fravalg af de kulturelle tilbud, og sammenligner man bibliotekerne med de øvrige kulturelle områder, kan man se en markant forskel. Når det handler om koncerter eller musikarrangementer opgiver 18 procent af ikke-brugerne afstanden som begrundelse, mens det for museer og udstillinger er 16 procent. I forbindelse med teatre og biografer er tallet 12 procent, men altså stadig noget højere end de syv procent, der gælder for bibliotekerne. Michael Moos-Bjerre kan godt forstå forskellen i begrundelserne mellem de forskellige kulturelle tilbud.

»Den væsentligste forklaring er nok, at der rent faktisk er flere biblioteker og flere åbningstimer, end der er på teater- og koncerttilbudsområdet. Selvom der er blevet lukket mange filialer de sidste fem-seks år – så er det stadig et tilbud, som er ret decentralt i sin struktur – og i hvert fald ikke noget, som danskerne i høj grad føler, at der er for langt til,« siger han og tilføjer:

»En anden forklaring kan være, at hvis man har bosat sig uden for byerne, så har man også indstillet sig på en vis afstand og transporttid, og måske kører man i bil til de kulturelle tilbud. Og så er det måske ikke så afgørende, om man har fået et par kilometer længere,« vurderer han.

Det centrale argument

I dag er der knap 500 biblioteksfilialer i Danmark. I løbet af de seneste ti år er der imidlertid lukket omkring 300 filialer. Når der traditionelt er etableret mange biblioteksfilialer i Danmark, har det været ud fra en demokratisk betragtning om, at alle skal have let adgang til de kulturelle og sociale aktiviteter, som eksempelvis biblioteket tilbyder. Men måske har de små filialers tilbud slet ikke været specielt attraktive, vurderer Michael Moos-Bjerre.

»Mange af de lukkede filialer havde begrænsede åbningstider og en begrænset mængde materialer. Så måske ligger der også det i svarene, at savnet af dem ikke har været så stort endda.«

Et fint pejlemærke

Lotte Hviid Dhyrbye, som er leder af tænketanken Fremtidens Biblioteker og udviklingskonsulent i Danmarks Biblioteksforening mener også, at tallene fra kulturvaneundersøgelsen er bemærkelsesværdige:

»Det er overraskende, at så få synes, at afstanden er afgørende, for den gængse opfattelse blandt biblioteksfolk er den modsatte. Det er en central del af argumentationen i debatten om bibliotekslukninger – også fra lokale borgergrupper – så det er interessante tal,« siger Lotte Hviid Dhyrbye, som dog også kan fremvise en undersøgelse fra Danmarks Biblioteksforening, som viser, at procentdelen af brugere falder markant, hvis der er mere end 10 kilometer til det nærmeste bibliotek. Hun ser dog kulturvaneundersøgelsen som et fint pejlemærke:

»Det viser nok, at vi de fleste steder ikke er helt nede på smertegrænsen endnu. Men hvis mange begynder at få mere end de 10-15 kilometer til det nærmeste bibliotek, så er jeg overbevist om, at flere vil begrunde det med, at der er for langt,« siger hun.

Pernille Drost lægger også vægt på, at der blandt de unge ikkebrugere er markant flere, som vælger begrundelsen 'der er for langt'. Blandt de 7-14-årige er tallet 14 procent:

»Man kan udlægge det sådan, at dem med bil sagtens kan klare det, selvom der er lidt længere til biblioteket. Dem, der skal med bussen eller cykle – eksempelvis børn – anser det som et større problem. Og vi ved, hvor vigtigt det er for læsefærdigheder og den senere brug af bibliotekerne, at man starter med at bruge dem i en tidlig alder,« siger hun. Kontorchef i Kunststyrelsen Jakob Heide Petersen mener ikke, at man skal tillægge tallene alt for stor betydning:

»Syv procent er selvfølgelig ikke så mange, men man skal også tænke på, at det er ud af ikkebrugerne. Man vil formentlig få et andet billede, hvis man spurgte brugerne, hvor vigtig de synes at afstanden er,« siger han og tilføjer:

»Det er i hvert fald ikke noget, man kan bruge til at sige: 'Vi kan sagtens lukke flere biblioteker.'«

Fakta

Det angiver ikkebrugerne af bibliotekerne som begrundelse:
• Det interesserer mig ikke: 49 procent.
• Jeg har ikke tid: 23 procent.
• Der er for langt: 7 procent.
• Jeg foretrækker at benytte bibliotekernes tilbud på nettet: 6 procent.
• Manglende kendskab til aktiviteterne: 5 procent.
• Det er henvendt til andre end mig: 5 procent.
• Mulighederne i mit lokalområde appellerer ikke til mig: 4 procent.
• Jeg føler mig ikke velkommen: 1 procent.

3.628 voksne og 1.502 børn har deltaget i kulturvaneundersøgelsen, som blev offentliggjort i november. Svarprocenten for undersøgelsen er i år lavere end tidligere, hvilket har fået kritikere til at sætte spørgsmålstegn ved undersøgelsens validitet.

Kilde-URL: http://www.information.dk/319210

Litteraturliste/kilder

Kulturministeriet: Danskernes kulturvaner 2012
http://kum.dk/Temaer/Danskernes-Kulturvaner-2012/

Kulturstyrelsen: Modelprogram for folkebiblioteker 2013
http://modelprogrammer.kulturstyrelsen.dk/

Kulturstyrelsen: Tendenser i Folkebiblioteksstatistikken og Biblioteks Barometeret 2012
http://www.kulturstyrelsen.dk/fileadmin/user_upload/dokumenter/bibliotek/statistik/biblioteksstatistik/Folkebiblioteker/2012/Biblioteksstatistik_notat_0507.pdf

Steen-Hansen, Michel: Tendenser til tiden, borgernes forventninger og fremtidens kulturinstitutioner. Danmarks Bibliotekers årsmøde 2014
http://www.slideshare.net/saintmichels/db-rsmde-2014

Tænketanken Fremtidens Biblioteker: Hovedresultater fra: Fremtidens Biblioteker - målgruppebaseret viden til biblioteksudvikling 2014
http://fremtidensbiblioteker.dk/wp/wp-content/uploads/2013/04/Pixi_24_sider.pdf

Villesen, Kristian: Ny undersøgelse viser, at der ikke er for langt til biblioteket. Information 7/12-2012
http://www.information.dk/319210